

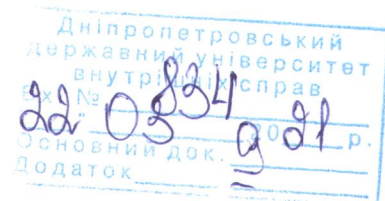
До спеціалізованої вченої ради
Д 08.727.04 у Дніпропетровському
національному університеті
внутрішніх справ,
49005, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 26

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Вознюка Андрія Андрійовича на дисертацію
Судець Олени Миколаївни
«КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук
зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки раціональне використання та відновлення такого життєво важливого природного ресурсу як вода є однією з найбільш актуальних проблем не лише для України, але й міжнародної спільноти. Порухення водного законодавства негативно впливає на стан довкілля і несе загрозу розвитку людської цивілізації. Тому забезпечення кримінально-правової охорони водних ресурсів є одним з найбільш пріоритетних завдань для України як правової держави європейського зразка.

У правозастосовній діяльності нерідко виникають труднощі під час кваліфікації злочинів, пов'язаних з порушенням водного законодавства. Це перешкоджає досягненню однозначності і стабільності при застосуванні кримінально-правових норм про відповідальність за вказану категорію протиправних діянь.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження відповідає як державним, так і відомчим пріоритетам наукового забезпечення протидії злочинам проти власності та довкілля.

Тому, безумовно, дослідження Судець Оленою Миколаївною проблем кримінальної відповідальності за порушення водного законодавства є актуальним для нашої держави та її громадян.

Достовірність та обґрунтованість більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується вдалою і продуманою структурою дисертаційного дослідження, логікою викладення матеріалу, емпіричною та джерельною базою, використанням загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження.

Структура дисертаційного дослідження є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем кримінальної відповідальності за порушення водного законодавства.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, здебільшого є переконливими. При їх обґрунтуванні дисертантом використано емпіричні матеріали, а також правові та наукові джерела.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять офіційні статистичні дані, матеріали практики.

При написанні роботи здобувачка опрацювала достатній масив юридичної (причому не лише кримінально-правової) літератури. У своїх міркуваннях Олена Миколаївна спиралася на надбання кримінально-правової науки, положення водного, екологічного, земельного законодавства, законопроекти і супровідні матеріали до них, досвід зарубіжного законодавця тощо.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються лаконічністю викладених думок.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується правильним вибором методологічної бази дослідження. Автором були використані загальнонаукові та спеціально-наукові

методи: філософський, бібліометрії, системний, соціологічний, статистичний, порівняльно історичний, юридичної компаративістики, формально-логічний, правового прогнозування.

Судець Олена Миколаївна, поєднавши наукову і практичну діяльність, проаналізувавши теоретичний, практичний і законодавчий матеріал, сформулювала на цій основі висновки, які роблять певний внесок у теорію українського кримінального права.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні монографічним дослідженням, спеціально присвяченим кримінальній відповідальності за порушення водного законодавства.

Результатом дослідження стали узагальнення, висновки, рекомендації і пропозиції щодо запобігання злочинних порушень водного законодавства, профілактики злочинності у цій сфері, зокрема:

сформульовано поняття порушення водного законодавства;

визначено фактори, що лежать в основі протиріч суспільного розвитку та обумовлюють кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням водного законодавства;

визначено основні напрями удосконалення нормативно-правових основ у сфері протидії кримінально-караному порушенню водного законодавства;

надано рекомендації щодо врахування повторності та систематичності порушення водного законодавства у кваліфікації відповідних кримінальних правопорушень;

сформульовано пропозиції щодо удосконалення окремих аспектів об'єктивної та суб'єктивної сторони порушення водного законодавства;

удосконалено критерії відмежування порушення водного законодавства від суміжних злочинів та адміністративно-правових деліктів;

отримала подальший розвиток періодизація розвитку водного законодавства та норм про кримінальну відповідальність за його порушення;

сформульовано пропозиції щодо запобігання порушенню водного законодавства;

обґрунтовано інші пропозиції щодо підвищення ефективності кримінально-правової охорони порушення водного законодавства.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях.

Результати дослідження повною мірою відображенні у наукових публікаціях, серед яких наукові статті, опубліковані у наукових фахових виданнях України, зокрема включених до міжнародних науко-метричних баз, у виданні іноземної держави, а також тези виступів на конференціях, що в цілому свідчить про достатній рівень її апробації.

Сформульовані в дисертації висновки ґрунтуються на власних дослідженнях.

Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням дисертації та відображає зміст, основні положення, висновки та пропозиції, які сформульовані у роботі.

Практичне значення одержаних результатів у науково-дослідній і правотворчій діяльності, правозастосуванні та навчальному процесі достатньою мірою висвітлене у дисертації.

Практична значимість роботи полягає у тому, що рекомендації та пропозиції, сформульовані автором дослідження, безпосередньо спрямовані на розв'язання спірних питань, пов'язаних з кваліфікацією порушення водного законодавства.

Найбільш вагоме практичне значення здобутих результатів, на наш погляд, полягає у можливості їх використання для вдосконалення кримінального законодавства України.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Оформлення дисертації. Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами, передбаченими для такого виду робіт, написана державною мовою з дотриманням наукового стилю. Положення, висновки та пропозиції, що

містяться у науковій праці, здебільшого характеризуються аргументованістю.

Разом з тим ознайомлення з дисертаційним дослідженням Судець Олени Миколаївни дозволяє виокремити окремі дискусійні моменти і висловити певні зауваження та побажання.

1. У дисертації не знайшли належного відображення окремі проблемні питання, що стосуються підстав кримінальної відповідальності за порушення водного законодавства (ст. 239-2, 242, 243, 249 КК України). Здобувачка, на жаль, проігнорувала наявність низки монографічних та інших ґрунтовних робіт, в яких поглиблено розглядається відповідна проблематика. Йдеться щонайменше про такі праці: 1) Берднік І. В. Кримінально-правова охорона водних ресурсів: теоретичні та прикладні засади: монографія. Київ : ВД Дакор, 2019. 534 с.; 2) Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2002. 635 с.; 3) Злочини проти довкілля: кримінально-правова характеристика : практичний посібник / О. О. Дудоров, Д. В. Каменський, В. М. Комарницький, М. В. Комарницький, Р. О. Мовчан; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 616 с.; 4) Кумановський М. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах: соціальна зумовленість та склад злочину : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 223 с.; 5) Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2008. 511 с.; 6) Мельник О. В. Запобігання злочинам щодо забруднення довкілля в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 19 с.; 7) Митрофанов І. І., Локтіонова В. В. Довкілля під охороною закону про кримінальну відповідальність : монографія. Кременчук : Видавець ПП Щербатих О. В., 2011. 420 с.; 8) Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика : монографія; передмова д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України

О. О. Дудорова. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 1152 с.; 9) Правове забезпечення протидії правопорушенням та злочинам у сфері земельних відносин : посібник для практичних працівників органів внутрішніх справ / Г. В. Смолин, Т. І. Созанський, Н. В. Ільків, Я. З. Гаєцька-Колотило. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 204 с.; 10) Присяжний В.М. Кримінальна відповідальність за забруднення, засмічення та виснаження водних об'єктів : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2006. 209 с.; 11) Шульга А. М. Кримінально-правова охорона земельних ресурсів в Україні: теоретико-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2019. 525 с.

Зазначені прогалини, пов'язані з опрацюванням джерельної бази, негативним чином відбилися на якості окремих підрозділів, зумовивши їх (підрозділів) часткову змістовну неповноту.

2. У підрозділі 1.3. Ви досліджуєте розвиток водного законодавства та норми про кримінальну відповідальність за його порушення. Історія дозволяє досліднику знайти шлях розв'язання низки проблемних питань, що стосуються підстав кримінальної відповідальності за порушення водного законодавства (ст. 239-2, 242, 243, 249 КК України). Певні факти в історії можуть бути важливими, а в окремих випадках, можливо, й вирішальними аргументами на користь підтвердження чи спростування висунутих у дисертації гіпотез. Історія дозволяє виявити попередні недоліки з метою їх усунення в теперішній час.

Відтак, ми повинні вивчати історію для того, щоб взяти з неї щось корисне для обґрунтування своїх висновків та пропозицій.

Дійсно здобувач у підрозділі 1.3. наводить періоди розвитку кримінальної відповідальності за досліджуване протиправне діяння. Авторкою виділено 6 основних періодів, зокрема: 1) Русько-Литовський період – IX – XVI століття; 2) період російсько-австрійського законодавства (XIV – XVIII ст.); 3) XVIII – початок XIX ст. – період удосконалення кримінальної відповідальності за досліджувані злочини; 4) друга половина XIX – 1917 р. - розвиток кримінально-правових норм у напрямі відповідальності за порушення правил полювання та рибальства; 5) радянський період (1917 – 1991 рр.) розвитку кримінально-

правової відповідальності за порушення водного законодавства;
б) кримінально-правова відповідальність за водні правопорушення з 1991 р. по теперішній час.

Однак виникає запитання: яка з цього користь? Що це дає для обґрунтування висновків та пропозицій? Вважаю, що історичний досвід генезису досліджуваної норми варто було б більше використати у підрозділах 2 та 3 розділів. Такий методологічний підхід дозволив би більш ефективно використати потенціал історичного чи історико-правового методу у цьому кримінально-правовому дослідженні.

3. На думку авторки, об'єктом порушення водного законодавства виступає сукупність суспільних відносин, які склалися у сфері раціонального використання водних та пов'язаних із водними об'єктів, водної флори і фауни, внаслідок чого настають негативні екологічні та соціально-економічні наслідки. Зазначене визначення видається дещо дискусійним, оскільки складається уявлення, що негативні екологічні та соціально-економічні наслідки настають в результаті раціонального використання водних та пов'язаних із водними об'єктів, водної флори і фауни. Однак насправді такі негативні наслідки настають очевидно в результаті порушення порядку раціонального використання таких об'єктів. Окрім того, здобувачці варто було б конкретизувати який це об'єкт відповідно до загальноприйнятої класифікації об'єктів кримінальних правопорушень по вертикалі та горизонталі. Також слід було б висловитися і щодо уточнення безпосередніх додаткових об'єктів цих кримінально-протиправних діянь.

4. Заслуговує на увагу намагання здобувачки звернутися до проблем запобігання кримінально-протиправним порушенням водного законодавства у підрозділі 3.2 «Відмежування порушення водного законодавства від суміжних злочинів та адміністративно-правових деліктів та запобігання їх вчиненню». Автор дисертації прийшов до висновку про те, що ефективна модель запобігання цим кримінальним правопорушенням має базуватися на збалансованому застосуванні трьох методів: соціального, правового і

психологічного. Водночас реалізація цих методів потребує розробки комплексної державної програми із запобігання порушенням водного законодавства, побудованій на розумінні спільності бережливого ставлення до водних об'єктів, від нормального стану яких залежить здоров'я кожного.

Однак, зважившись на такий сміливий крок щодо розширення меж предмету свого дослідження слід зазначити, що в межах одного підрозділу неможливо повною мірою розкрити основні положення тактики та методики запобігання кримінально-протиправним порушенням водного законодавства, яка має базуватися на результатах досліджень кримінологічної характеристики цих злочинів, а також включати систему заходів загально соціального та спеціально-кримінологічного запобігання злочинам та проступкам цієї категорії.

Окрім того, видається не зовсім логічним поєднувати в одному підрозділі проблеми відмежування досліджуваних кримінальних правопорушень від суміжних злочинів та адміністративно-правових деліктів.

5. За результатами досліджень об'єктивних та суб'єктивних ознак кримінально-правового порушення водного законодавства дисертанту варто було б сформулювати більше конкретних пропозицій щодо вдосконалення кримінально-правових норм, передбачених ст. 239-2, 242, 243, 249 КК України, а також надати конкретні рекомендації щодо їх застосування.

6. Зауваження теоретико методологічного характеру: 1) варто було б у систематизованому вигляді розкрити в межах одного з підрозділів першого розділу сучасний стан дослідження проблем кримінальної відповідальності за порушення водного законодавства; 2) посилення потребує емпірична база дослідження, зокрема враховуючи практичний досвід здобувача; 3) варто було б звернути увагу на новіші кодекси зарубіжних країн; 4) в окремих підрозділах роботи занадто багато уваги приділяється положенням не кримінального, а інших галузей законодавства; 5) окремі положення наукової новизни варто було б деталізувати та дещо розширити.

Зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, певним чином впливають на загальну оцінку представленого дисертаційного дослідження, а окремі з них потребують відповіді дисертанта під час наукової дискусії в процесі захисту.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Дисертація Судець Олени Миколаївни «Кримінальна відповідальність за порушення водного законодавства» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального права, оскільки сформульовано пропозиції щодо оптимізації та підвищення ефективності заборонних кримінально-правових норм, що містять підстави кримінальної відповідальності за порушення водного законодавства (ст. 239-2, 242, 243, 249 КК України).

Дисертація є самостійною роботою, пройшла апробацію, її зміст відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності.

Оформлення дисертації та автореферату відповідає встановленим МОН України вимогам.

Викладене вище дає підстави для *остаточного висновку* про те, що дисертація Судець Олени Миколаївни «Кримінальна відповідальність за порушення водного законодавства» в цілому відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її авторка за результатами захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

Завідувач наукової лабораторії

з проблем протидії злочинності

Національної академії внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Андрій ВОЗНЮК